

De WISC-V

Alissa Sikkenk

De komst van de WISC-V-NL eind 2017 is een moment waar veel professionals lang op hebben gewacht. In Nederland wordt daarmee direct de overstap gemaakt van de WISC-III naar de WISC-V, aangezien de vierde editie niet in Nederland is uitgebracht. Een belangrijk doel bij het ontwikkelen van de WISC-V was niet alleen de algemene intelligentie in kaart te brengen, maar ook een indruk te geven van het onderliggende vaardighedenprofiel. Dit biedt de mogelijkheid om de normatieve en relatieve sterktes en zwaktes van het vaardighedenprofiel te bekijken. De WISC-V is daarom aanzienlijk gewijzigd, zowel in de opbouw, afname als in de interpretatie van de testresultaten.

CHC-model

De WISC-V is gebaseerd op het Cattell-Horn-Carroll-model, een hiërarchisch model voor cognitieve vaardigheden. In dit model is sprake van een algemene intelligentiefactor (g) die voorspeld wordt door diverse brede cognitieve vaardigheden. Theoretische ontwikkelingen en empirisch onderzoek met onder andere de WISC-IV en WAIS-IV onderbouwen een teststructuur met meerdere factoren. De ontwikkeling

van de WISC-V is gebaseerd op de aanwezigheid van vijf factoren naast de algemene g-factor. In de WISC-V kunnen naast het TIQ dan ook vijf primaire indexen worden bepaald die ieder een groot beroep doen op een brede cognitieve vaardigheid uit het CHC-model. Factoranalyses op de Nederlandse en Vlaamse data bevestigen het vijffactorenmodel binnen de WISC-V. Dit betekent dat in de WISC-V een vergelijkbare structuur te zien is als in het CHC-model, al wil dit niet zeggen dat de WISC-V hetzelfde is als het CHC-model.

Crystallized & fluid intelligence

Crystallized en fluid intelligence zijn in het CHC-model belangrijke voorspellende factoren binnen intelligentie. In het geval van crystallized intelligence gaat het om kennis en vaardigheden die door de jaren heen zijn verworven, terwijl het bij fluid intelligence gaat om inzicht, logisch redeneren en probleemoplossend vermogen. Waar de WISC-III vooral een groot beroep deed op crystallized intelligence door middel van verbale subtests, doet de WISC-V specifiek een beroep op fluid intelligence en juist minder op verbale vaardigheden. Hierdoor worden prestaties op de WISC-V minder beïnvloed door aangeleerde vaardigheden, maar wordt er juist meer een beroep gedaan op vaardigheden die in aanleg aanwezig zijn. Individuele verschillen tussen IQ-scores op de WISC-III en later op de WISC-V zijn dan ook aannemelijk. Een opvallende groep in deze bestaat uit leerlingen die op basis van hun WISC-III-score toegelaten zijn tot bijvoorbeeld hoogbegaafdenonderwijs, terwijl zij nu op de WISC-V een stuk lager uitkomen op het TIQ. Bij nadere analyse is te zien dat hun sterkte ligt op verbale subtests, terwijl het fluid redeneren relatief minder sterk is. Dit benadrukt nogmaals dat testcores gezien moeten worden in het licht van het instrument waarmee getest is.

Verschil tijdens afname

De nieuwe opbouw van de WISC heeft geleid tot het toevoegen van nieuwe subtests en het verwijderen van 'oude subtests'. Veel van deze subtests waren ook al geen onderdeel meer van de WISC-IV. De nieuwe subtests in de WISC-V doen een groot beroep op het werkgeheugen. Dit

Doordat de WISC-V minder gebaseerd is op handelen, is het moeilijker om de taakaanpak mee te nemen in observatie

is een bewuste keuze geweest: het werkgeheugen is een belangrijke factor voor het cognitief functioneren. Tegelijkertijd kan dit als nadeel worden ervaren wanneer gewerkt wordt met een doelgroep die hier specifiek moeite mee heeft. Toch is dit geen echt nadeel: in het profiteren van het onderwijs en het dagelijks functioneren van een kind vormt het werkgeheugen een zeer belangrijk basis cognitief proces.

Het werkgeheugen kan, in tegenstelling tot de eerdere WISC, ook minder gemakkelijk ontlast worden door met materiaal te werken. Hoewel dit voordelen heeft aangezien het presteren minder afhankelijk is van de fijnmotorische vaardigheden, betekent dit ook dat er voor gebruikers minder mogelijkheden zijn voor klinische observaties. Er wordt immers minder handelen gevraagd dan in de WISC-III, waardoor het moeilijker is om de taakaanpak of de strategie van het kind mee te nemen in de observatie. De subtests die daarvoor gebruikt werden, zijn niet meer passend binnen de huidige structuur van de test. Wanneer er behoefte is aan specifieke observaties, zal aanvullend onderzoek verricht moeten worden.

Q-interactive

Op dit moment kan de WISC-V zowel op papier als digitaal afgenomen worden. De digitale versie, die afgenomen wordt op twee iPads met behulp van de digitale afnamehulp Q-interactive, wordt door Pearson omschreven als een digitaal platform voor afname, scoring en rapportage. Q-interactive is vooral bedoeld om de gebruiker te faciliteren door de handleiding, het scoreformulier en de

Prestaties op de WISC-V worden minder beïnvloed door aangeleerde vaardigheden

stopwatch op te nemen in de applicatie. De iPad voor het kind vervangt het stimulusboek en het responsformulier.

De mogelijkheden van Q-interactive kunnen mogelijk overschat worden. Hoewel het programma veel werk uit handen neemt, is niet de gehele afname en scoring geautomatiseerd. De onderzoeker moet zelf de punten toekennen, ook als bijvoorbeeld bij een verbale subtest het antwoord al aangeklikt is. De angst dat de digitale afname minder observatiemogelijkheden geeft, blijkt vaak ongegrond. De digitale afname doet niks af aan de interactie met het kind, en de manier waarop subtests worden aangeboden aan het kind is grotendeels hetzelfde als bij de papieren afname. Een bijkomend voordeel van Q-interactive is dat de gebruiker direct toegang heeft tot alle Pearson-testinstrumenten die beschikbaar zijn. Dit aantal zal zich steeds verder uitbreiden aangezien er in de toekomst steeds meer digitaal getest zal worden.

Wanneer gebruik wordt gemaakt van Q-interactive, zal een kleiner beroep worden gedaan op de motoriek door de alternatieve manier waarop Symbool Substitutie Coderen en Symbool Zoeken aangeboden worden. In Nederland is van de WISC-V de papieren versie genormeerd; de uitgever van de test heeft besloten de digitale afname niet apart te normeren. In plaats daarvan wordt gebruikgemaakt van een omrekenfactor die bepaald is op basis van Amerikaans onderzoek met de WISC-V. In het werkveld uiten gebruikers kritiek hierop. Pearson geeft hierbij aan geen verschillen te verwachten tussen de resultaten van Amerikaanse en Nederlandse kinderen. Daar komt bij dat een apart Nederlands normeringsonderzoek ook plaatsvindt om te voldoen aan de criteria van de COTAN, niet omdat er daadwerkelijk grote verschillen worden verwacht met al bestaande normscores.

Digitale scoring

In het geval van de papieren afname kan ervoor gekozen worden om de scores digitaal te

verwerken met behulp van Q-global. De onderzoeker hoeft hiervoor alleen de ruwe scores per subtest over te nemen in het scoringsprogramma. De digitale scoring levert een grote tijdwinst op voor de onderzoeker en bevordert daarnaast de nauwkeurigheid. Handmatige scoring op basis van de normtabellen in de handleiding en digitale scoring met zowel Q-global als Q-interactive geven exact dezelfde standaardscores. Bij de WISC-V wordt geen gebruikgemaakt van dagnormen zoals dat soms bij andere testen wel het geval is. Wanneer alle mogelijke scores handmatig verwerkt worden, is de gebruiker uren bezig. Hoewel dit niet erg tijdefficiënt is, is het voor nieuwe gebruikers wel degelijk waardevol om de opbouw van de verschillende scores beter te snappen. Wanneer alleen digitaal gescoord wordt, is dat begrip soms onvoldoende aanwezig.

Analyseresultaten

De handleiding van de WISC-V adviseert de analyse van de resultaten te beginnen bij het TIQ voordat de primaire indexen worden bekeken. De handleiding verwijst naar een artikel waarin gesteld wordt dat het TIQ en de indexen zelfs met een grillig profiel een goede voorspellende waarde voor het functioneren van het kind hebben. Het idee hierachter is dat zowel de sterktes als zwaktes een aandeel hebben in de overkoepelende score. Dit blijkt wettelijk te zijn voor gebruikers, aangezien velen van hen het TIQ bij de WISC-III alleen betrouwbaar vonden als het harmonisch opgebouwd was. Geadviseerd wordt om per kind goed te kijken of het beschrijven van het TIQ passend is bij het beeld dat van het kind is verkregen. Hierbij wordt een beroep gedaan op de klinische blik van de gebruikers, waardoor juist de overige

Het TIQ en de indexen zouden zelfs met een grillig profiel een goede voorspellende waarde hebben

informatie uit het onderzoek meegenomen kan worden. Hoewel de ene gebruiker aangeeft dit erg prettig te vinden, geeft de andere gebruiker aan het lastig te vinden dat hierover geen eenduidige regels bestaan en te vrezen voor grote verschillen tussen gebruikers.

Aangezien de primaire indexen maar uit twee subtests opgebouwd zijn, wordt hier geadviseerd om kritisch te kijken hoe beide subtests zich tot elkaar verhouden. De base rate geeft hierover bruikbare informatie. Hierbij wordt gekeken naar de klinische relevantie van het verschil tussen de subtests, oftewel hoe veelvoorkomend een verschil is. De handleiding haalt een artikel aan waarbij aangegeven wordt dat een base rate van 15% of lager opvallend is, al wordt in andere onderzoeken ook soms 10% aangehouden. Het komt erop neer dat hoe lager de base rate-score is, hoe uitzonderlijker een verschil is. Een base rate-score van 4% wil bijvoorbeeld zeggen dat maar 4% uit de vergelijkingsgroep een zelfde verschil of zelfs een nog groter verschil heeft behaald tussen twee scores.

Classificatie van scores

Geadviseerd wordt om de scores van het TIQ en de indexen te interpreteren in hun betrouwbaarheidsinterval, omdat dit een eerlijker beeld geeft van de prestaties van het kind. De handleiding benadrukt hierbij dat een afname een momentopname is, waarbij er ook altijd sprake is van meetfouten. Als het vervolgens gaat om het beschrijven van de scores, hanteert de WISC-V een classificatieschema waarbij alleen de scores van het kind worden beschreven, niet het kind zelf. Hierbij wordt mogelijk de indruk gewekt dat dit specifiek een verandering is binnen de WISC, maar deze verandering in naamgeving blijkt internationaal al langere tijd toegepast te worden en door veel nieuwe IQ-tests aangehouden te worden. De vernieuwde naamgeving doet meer recht aan het kind en het feit dat intelligentie maar een onderdeel is van het functioneren. Gebruikers van de WISC-V maar ook bijvoorbeeld scholen en beleidsmakers zullen moeten wennen aan de vernieuwde naamgeving. Het heeft nu eenmaal de voorkeur als er in

De uitgebreide scoreprofielen wekken bij sommige gebruikers de indruk dat elk verschil betekenisvol is

dezelfde bewoordingen wordt gesproken als het gaat om testresultaten.

Voorzichtigheid bij interpretatie

Gebruikers reageren vaak enthousiast op het bredere scorebereik dat uit de WISC-V komt. Intelligentiescores op de WISC-V liggen namelijk tussen de 40 en 160. Hoewel dit bredere bereik voordelen heeft als gewerkt wordt met specifieke doelgroepen, moet hierbij echter wel rekening gehouden worden met een bepaalde schijnzekerheid. Binnen de normgroep is er maar een selecte groep kinderen met extreem lage of extreem hoge scores die de normen hebben bepaald. Dit maakt het moeilijk om te differentiëren binnen de scores in de extremen van de normaalverdeling. Om die reden is er bij het classificatiesysteem dat de WISC-V aanhoudt voor gekozen om scores van 69 of lager als 'zeer laag' te omschrijven en scores van 130 of hoger als 'zeer hoog'. In de praktijk wordt daar soms nog een categorie aan toegevoegd van 'extreem laag' bij scores van 59 of lager en 'extreem hoog' bij scores van 140 of hoger. Voorzichtigheid met de interpretatie van deze scores is geboden.

De uitgebreide scoreprofielen en analysemogelijkheden van de WISC-V wekken bij sommige gebruikers de indruk dat bij de interpretatie elk verschil betekenisvol is en gerapporteerd moet worden. Dit lijkt tegenstrijdig met de nadruk die de handleiding legt op het interpreteren van hoofdzakelijk het TIQ en de indexen. De aanvullende scores en analyses moeten dan ook vooral gezien worden als onderbouwing voor de interpretatie van het grotere plaatje. Wanneer er bijvoorbeeld een opvallend verschil te zien is tussen de onderdelen

De WISC-V is net als andere IQ-tests niet het antwoord op alle vragen die er rondom een kind zijn

Over de auteur

Alissa Sikkenk MSc

(info@alissasikkenk-orthopedagogiek.nl)

is NVO Orthopedagoog en eigenaar van Alissa Sikkenk Orthopedagogiek. Daarnaast is ze docent Pedagogische Wetenschappen aan de UU en geeft ze trainingen in gebruik en interpretatie van diagnostische instrumenten, waaronder de WISC-V.

van de subtest Cijferreeksen, zal dit verschil invloed hebben op de subtest in zijn geheel maar vervolgens ook op de index en zelfs het TIQ. Het is belangrijk dat de gebruiker die invloed herkent, maar wel voorzichtig omgaat met de conclusies die hij of zij vervolgens verbindt aan deze verschillen. Een dergelijk opvallend verschil duidt niet per definitie op een probleem en er hoeft dan ook niet verplicht een advies uit voort te vloeien.

Conclusie

De WISC-V is een langverwachte vooruitgang ten opzichte van de WISC-III maar brengt wel de nodige veranderingen met zich mee. Hoewel dit voor professionals vaak even wennen is, is het ook een goed moment om weer kritisch te kijken naar de rol van IQ-tests binnen onderzoek. Er lijkt door de jaren heen te veel waarde gehecht te zijn aan IQ-scores. In de WISC-V-handleiding wordt dit, in lijn met internationale ontwikkelingen, weer wat gerelativeerd. Hoewel de WISC-V beter aansluit op handelingsgerichte diagnostiek en neuropsychologisch onderzoek, is het instrument uiteindelijk net als andere IQ-tests alleen een hulpmiddel bij de beeldvorming van het functioneren van het kind en is het niet het antwoord op alle vragen die er rondom een kind zijn.